

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA

— Prva slovenska založba —

CELJE – LJUBLJANA

JOŽE MAČEK: DUHOVNE (MAŠNE) IN SVETNE USTANOVE
TER LEGATI V LAVANTINSKI ŠKOFIJI

Odlomek iz knjige

Motivi za nastanek duhovnih ustanov so v prvi vrsti religiozne in v drugi vrsti dobrodelne (karitativne narave). Duhovne ustanove so univerzalen zgodovinski pojav, ki se je začel že v predkrščanski dobi. Veliko spremembo v zgodovini duhovnih ustanov pa je prinesla zmaga krščanstva. Močan zagon so dobile duhovne ustanove predvsem z mislijo o portio Christi: Prodaj, kar imaš, in daj denar revnim. Po tem načelu naj bi Kristus pri vsakem dedovanju dobil delež kot en otrok. Za kult pokojnika so dele njegove zapuščine naložili tako, da so stroške tega kulta pokrivali z obrestmi od glavnice ali z donosi od nepremičnin. V krščanstvu so poganske ustanove za kult pokojnikov spremenili v ustanove za pokojnikov dušni blagor. Grški in rimski cerkveni očetje so priporočali vernikom, da naj določen del svojega premoženja z oporoko zapustijo Cerkvi ali za karitativne namene, da bi tako dosegli dušni blagor. Religiozna prizadevanja in karitativna dejavnost Cerkve, ki sta se čedalje bolj intenzivirali, sta priklicali v življenje množico najrazličnejših ustanov. Prispevkom za karitativne namene so se pridružili prispevki za šole in izobraževanje, za bogoslužje v cerkvah in za vzdrževanje duhovščine. Posebna sprememba v čisto cerkveno opredeljeni karitativni dejavnosti se je dogodila šele v 13. stoletju z razvojem politične moči organiziranega meščanstva. Ta mestna ali trška plast prebivalstva je prevzela v svoje upravljanje ustanove, ki jih je sama utemeljila – za kar nam lahko služi špital. Visoki srednji vek je obdobje duhovnih ustanov. Čut za pobožnost in blagostanje, kakršna sta bila predvsem v mestih, ki so se širila, sta se združila, da so nastale raznovrstne ustanove.